

ного випередження. Діагностика у системі антиципативного антикризового менеджменту має відігравати роль інноватора, спрямованого на пошук нових шляхів безкризового розвитку, головним завданням якого є уникнення проблемних зон у сфері самого управління. Відомо, що будь-якій соціально-економічній системі відповідає певна корельована з нею технологія управління. На наш погляд, в антикризовому управлінні повинна віднайти чільне місце концепція рефлексії, яка вже на ранніх стадіях розвитку кризових процесів стане методологічною основою формування моделі, здатною ув'язати альтернативні економічні теорії й динамічну економічну дійсність.

Бібліографічні посилання

1. Статистичний щорічник України за 2001 рік / Держкомстат України; відп. за вип. В. А. Головка. – К., 2002. – 644 с.
2. Статистичний щорічник України за 2008 рік / Держкомстат України; відп. за вип. Н. П. Павленко. – К., 2009. – 566 с.
3. **Венецкий И. Г.** Основные математико-статистические понятия и формулы в экономическом анализе: справочник. – 2-е изд., перераб и доп. / И. Г. Венецкий, В. И. Венечкая – М., 1979. – 448 с.
4. **Коробов М. Я.** Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: навч. посібник. – 2-е вид., стер. / М. Я. Коробов. – 378 с.
5. Антикризисное управление: учебник / Под ред. Э. М. Короткова. – М., 2001. – 432 с.
6. Статистичний щорічник України за 2002 рік / Держкомстат України; за ред. О. Г. Осауленка. – К., 2003. – 662 с.
7. Діяльність підприємств – суб'єктів підприємницької діяльності: Статистичний збірник / Держкомстат України; за ред. І. М. Жук. – Част.: К., 2007. – 258 с.
8. Діяльність підприємств – суб'єктів підприємницької діяльності: Статистичний збірник / Держкомстат України; за ред. І. М. Жук. – Част.: К., 2007. – 264 с.
9. Статистичний щорічник України за 2005 рік / Держкомстат України; відп. за вип. В. А. Головка. – К., 2006. – 573 с.
10. Статистичний бюлетень за січень 2007 року / Державний комітет статистики України. – К., 2007. – № 2. – 162 с.
11. Review of Small Business Taxation: www.dcode.co.uk
12. www.ukrstat.gov.ua

Надійшла до редколегії 24.05.10

УДК 330.155:330.101

О. О. Шаповалов

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

ПРІОРИТЕТИ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ КРИЗИ

Розглянуто характерні особливості податкової системи України. Наведено результати порівняльного аналізу з податковими системами інших країн. Проаналізовано принципи побудови податкової системи України та шляхи їх удосконалення.

Ключові слова: податок, податкова політика, податкова система.

Рассмотрены характерные особенности налоговой системы Украины. Приведены результаты сравнительного анализа с налоговыми системами других стран. Проанализированы принципы построения налоговой системы Украины и пути их совершенствования.

Ключевые слова: налог, налоговая политика, налоговая система.

The article describes the features of the tax system of Ukraine. The results of comparative analysis with the tax systems of other countries. The principles of construction of the tax system in Ukraine and ways of improving them.

Key words: tax, tax policy, tax system.

Актуальність проблеми. Глобальна фінансово-економічна криза ставить питання щодо відповідності потребам економічного розвитку існуючих уявлень щодо діяльності міністерств та відомств, які обраховують та контролюють грошові надходження до бюджету та видатки і вимагає перегляду багатьох з них. Перед обличчям глобальної погрози кожна держава розробляє свої екстренні заходи реформування національного та міжнародного права, державних інституцій влади та їх функцій [1, с. 83].

Згідно з щорічним докладом Paying Taxes 2010, який реалізує для інвесторів Світовий Банк, на даний момент українська податкова політика призвела до того, що, українська податкова система займає 181 місце з 183 можливих за складністю сплати податків [9, с. 11]. Ця обставина свідчить про суттєву дискримінацію власних товаровиробників порівняно з іноземними конкурентами. З доклада стає зрозумілим, що українських податків забагато, їх дуже довго та складно сплачувати, та вони зависокі. Головними чинниками такого низького показника є: останнє місце у світі за кількістю податків, [9, с. 17], часом необхідним для сплати податків – 175 місце та загальною оціненою часткою податків у доходах – 149 місце. Невідповідність податкової системи вимогам сьогодення очевидна, якщо порівняти її з системами інших країн. Кричущим є порівняння кількості платежів в Україні з Казахстаном [9, с. 52], в якому податкова система на відміну від 147 українських податків будується лише на 12.

Крім того, загальний податковий тягар розрахований у вигляді загальної податкової ставки, як частки від отримуваного доходу, в Україні один з найвищих у світі (табл. 1).

Таблиця 1

Загальна податкова ставка (% від комерційного прибутку)

Економіка	Загальна податкова ставка (ЗПС)	Податок на прибуток ЗПС	Трудові доходи ЗПС	Інші податки ЗПС	Місце у світі
Франція	65,8 %	8,2 %	51,7 %	5,9 %	165
Україна	57,2 %	12,3 %	43,1 %	1,8 %	149
Німеччина	44,9 %	17,4 %	22,0 %	5,5 %	112
Казахстан	35,9 %	23,5 %	9,6 %	2,8 %	66
Швейцарія	29,7 %	9,7 %	16,6 %	3,4 %	37
Грузія	15,3 %	13,3 %	0,0 %	2,0 %	9

* Побудовано за матеріалами [9, с. 86–89].

Українська економіка застигла у трансформаційному періоді на шляху переходу від радянської до капіталістичної системи відносин. Основними гальмами на шляху перетворення є нераціональні системи: податкова, бюджетна, державного управління, правова та правоохоронна, які не відповідають сучасним вимогам щодо забезпечення ефективного розвитку економіки та суспільства. Чинна податкова система зазнає нищівної критики, як у наукових колах, так і з боку підприємців, політиків вже значний час, але зрушення на шляху її вдосконалення незмінно закінчуються лише критикою. Ця критика в основному базується багато в чому на емоціональному підґрунті та поверхневій оцінці економічних чинників. Держава, як єдиний регулятор податкової системи, не здійснює кроків по вирішенню цієї корінної проблеми продовжуючи вважати існуючу в країні систему ефективною та такою що може виконувати свої завдання.

Так на думку Ю. Іванова [2, с. 50] проблема податкової системи України полягає у відсутності достатнього науково-практичного досвіду управління податковою політикою, і держава має йти шляхом експериментального пошуку кращих варіантів податкової системи, роблячи багато помилок.

Наслідки для економіки України світової фінансово-економічної кризи, яка призвела до порушення економічних законів та співвідношень, до відхилення від норм права в економіці, спонукали до активних дій щодо розробки Податкового кодексу політиків і науковців.

Аналіз останніх наукових досліджень. Проблемі розробки теоретичних і практичних питань формування раціональної податкової політики та побудови оптимальної податкової системи присвячували свої дослідження вітчизняні й зарубіжні вчені-економісти, практики, науковці. У першу чергу потрібно згадати праці В. П. Вишневського, А. С. Гальчинського, В. М. Гейца, Ю. Б. Іванова, Л. Л. Тарангула, З. С. Варналія, В. М. Федосова, П. В. Мельника, А. І. Крисоватого, А. М. Соколовського та інших. Результати ґрунтовного аналізу наукових праць фахівців свідчить, що частина інструментарію впливу держави на переборення кризових явищ залишається недостатньо вивченою та освітленою.

В Україні, як і у більшості країн світу, майже відсутні теоретичні знання та практичний досвід реалізації антикризових заходів та використання підходів щодо рішення проблеми пожвавлення економічної діяльності з урахування характеру та напрямків розвитку внутрішньої фінансово-економічної кризи з оглядом на перебіг світової кризи. Сучасний стан кризових явищ у світі такий, що переваги будуть мати економіки тих країн, уряди, яких зможуть запропонувати своєчасні адекватні заходи, що будуть спрямовані на підтримку економічного зростання, шляхом запровадження бюджетно-податкових стимулів. Реалізація цих заходів буде різнитися для різних країн.

Мета дослідження. Метою статті є формування сучасного підходу щодо напрямків удосконалення податкової політики України.

Основні результати дослідження. Сучасна податкова політика є діяльністю держави у сфері встановлення і стягнення податків. Саме через податкову політику держави відбувається становлення і розвиток податкової системи. Сучасна податкова політика вимагає визначення системних стратегічних цілей та завдань подальшого розвитку податкової системи держави з метою створення найбільш сприятливих умов господарювання для досягнення економічного розвитку країни [2, с. 59].

На думку П. В. Мельника [8, с. 7] податкова політика – це поєднання об'єктивності економічної категорії податків, реального стану системи економічних відносин у державі та суб'єктивності податкової діяльності як сукупності конкретних дій, рішень різних органів, гілок і рівнів державної влади.

На нашу думку, податкова політика – це пошук розумного компромісу між інтересами держави та суспільства з метою забезпечення розвитку економіки, як фундаменту існування обох контрагентів.

В Україні державна влада не може встановити вказаний компроміс, який би задовольняв інтереси суспільства на основі правової регуляції економічних відносин. Суспільство вимушено діяти неправомірними шляхами для встановлення такого компромісу. У такому випадку, як наслідок, у країні виникають значна тіньова економіка та повсюдне ухилення від сплати податків. На даний момент це є базовими елементами, що характеризують українську економіку. У країні виникла ситуація, коли правомірна поведінка економічних суб'єктів підприємств та приватних підприємців при сплаті податків призведе до ледве зведення кінців з кінцями або до їх банкрутства.

Крім того, в Україні сформувалася навіть інституціональна система забезпечення ухилення від сплати податків. Таку систему формують так звані «конвертаційні центри», які забезпечують мінімізацію доходів за рахунок фіктивного збіль-

шення витрат підприємств з подальшим переводом грошових коштів з безготівкової в готівкову форму. Найбільші з таких «конвертаційних центрів» побудовані на базі банківських установ, а окремі – навіть груп банків, через які проходить щорічно від 1 до 25 млрд. гривень.

Держава, як добре видно на прикладі проекту Податкового кодексу [11], відповідає на це посиленням адміністративного тиску, збільшенням економічних санкцій, посиленням адміністративної та кримінальної відповідальності. Іншим заходом держави на цьому шляху є зміни у законодавстві щодо протидії легалізації доходів одержаних злочинним шляхом направлені, в першу чергу, на виявлення саме фінансових операцій які традиційно використовуються у схемах при ухиленні від сплати податків. Цікавим тут є те, що такі фінансові операції є абсолютно протилежними за своєю суттю операціям з легалізації доходів одержаних саме злочинним шляхом.

Удосконалення системи оподаткування, яке проводилося до сьогодні спонтанно і зводилося, в основному, до зниження ставок податків з доданої вартості, на прибуток підприємств, з доходів фізичних осіб та одночасно простого звуження кола пільговиків щодо сплати податків.

Податкова політика України на думку В. О. Міхельса, як він помітив з дебатів у Верховній Раді України і постійних зусиль уряду і Президента, полягає в тому, щоб постійно зменшувати податковий тиск і надавати системі оподаткування стимулюючого характеру [3]. Це добре ілюструє сучасний український підхід до податкової політики, а саме – загальна оцінка існуючого податкового тягара, реалізованого через ставки податків, як значного та направлено на його постійне зменшення.

Характеристиками значного податкового навантаження є розміри податкових ставок на основні податки та частка ВВП, яка перерозподіляється за рахунок бюджетно-податкової системи.

Але, аналіз податкових систем розвинутих країн [4, с. 28; 5, с. 46; 6, с. 66; 7, с. 48] свідчить, що рівень українських податкових ставок не є значно завищеними, як це постійно проголошують. Так, наприклад, податок з прибутку підприємств в Україні становить 25 %, у Німеччині – 30 % для розподіленого прибутку та 45 % нерозподіленого, у Франції – 42 % для розподіленого прибутку та 39 % нерозподіленого. Або податок на доходи фізичних осіб, який в Україні становить 13 %, у Німеччині – від 19 % до 53 %, у Франції – від 0 до 58,6 %. Хоча при цьому загальний податковий тиск у Німеччині значно менший ніж в Україні (табл. 1). Це пов'язано зі значно більшим неоподатковуваним мінімумом і використанням значних відрахувань (оплата навчання, кредитів) для фізичних осіб та тим, що податковий облік у Німеччині майже не відрізняється від бухгалтерського, й таким чином податком на прибуток підприємств та підприємців обкладається чистий прибуток.

За результатами аналізу показників, що характеризують перерозподіл ВВП за рахунок бюджетно-податкової системи (табл. 2.) видно, що їх значення знаходяться на досить значному рівні. Так наприклад, у Німеччині у 2007–2008 роках показник частки податків від ВВП, не перевищував 16,3 % [10].

Таблиця 2

Динаміка податкового тягара в Україні за період з 2006 по 2009 рр.

Показник	Період, рік			
	2006	2007	2008	2009
ВВП, млрд. грн.	544,1	712,9	949,8	914,7
Частка податків від ВВП, %	23,1	21,7	22,0	21,8
Частка доходів бюджету від ВВП, %	25,3	23,0	24,4	22,8
Частка доходів бюджету та пенсійного фонду у ВВП, %	35,3	33,6	35,2	34,1
Частка податків та доходів пенсійного фонду у ВВП, %	30,2	32,6	33,5	33,1

На нашу думку, головною проблемою при реалізації податкової політики при створенні дієвої податкової системи є недотримання принципів на яких вона повинна будуватися.

На даний момент відповідно до законодавства податкова система – це сукупність загальнодержавних і місцевих податків, зборів та інших обов'язкових платежів до бюджетів і державних цільових фондів, а також принципи і методи їх стягнення.

Принципи побудови податкової системи визначені ст. 3 Закону України «Про систему оподаткування» від 17 лютого 1997 р.:

1. Стимулювання науково-технічного прогресу, технологічного оновлення виробництва, виходу вітчизняного товаровиробника на світовий ринок високо-технологічної продукції.

2. Стимулювання підприємницької виробничої діяльності та інвестиційної активності – введення пільг щодо оподаткування прибутку (доходу), спрямованого на розвиток виробництва;

3. Обов'язковість – впровадження норм щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), визначених на підставі достовірних даних про об'єкти оподаткування за звітний період, та встановлення відповідальності платників податків за порушення податкового законодавства.

4. Рівнозначність і пропорційність – справляння податків з юридичних осіб здійснюється у певній частці від отриманого прибутку і забезпечення сплати рівних податків і зборів (обов'язкових платежів) на рівні прибутки і пропорційно більших податків і зборів (обов'язкових платежів) – на більші доходи.

5. Рівність, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації – забезпечення однакового підходу до суб'єктів господарювання (юридичних і фізичних осіб, включаючи нерезидентів) при визначенні обов'язків щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів).

6. Соціальна справедливість – забезпечення соціальної підтримки малозабезпечених верств населення шляхом запровадження економічно обгрунтованого неоподаткованого мінімуму доходів громадян та застосування диференційованого і прогресивного оподаткування громадян, які отримують високі та надвисокі доходи.

7. Стабільність – забезпечення незмінності податків і зборів (обов'язкових платежів) і їх ставок, а також податкових пільг протягом бюджетного року;

8. Економічна обгрунтованість – встановлення податків і зборів (обов'язкових платежів) на підставі показників розвитку національної економіки та фінансових можливостей з урахуванням необхідності досягнення збалансованості витрат бюджету з його доходами.

9. Рівномірність сплати – встановлення строків сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) виходячи з необхідності забезпечення своєчасного надходження коштів до бюджету для фінансування витрат.

10. Компетенція – встановлення і скасування податків і зборів (обов'язкових платежів), а також пільг їх платникам здійснюються відповідно до законодавства про оподаткування виключно Верховною Радою України, Верховною Радою Автономної Республіки Крим і сільськими, селищними, міськими радами.

11. Єдиний підхід – забезпечення єдиного підходу до розробки податкових законів з обов'язковим визначенням платника податку і збору (обов'язкового платежу), об'єкта оподаткування, джерела сплати податку і збору (обов'язкового платежу), податкового періоду, ставок податку і збору (обов'язкового платежу), строків та порядку сплати податку, підстав для надання податкових пільг.

12. Доступність – забезпечення дохідливості норм податкового законодавства для платників податків і зборів (обов'язкових платежів).

Зрозуміло, що прийняття Податкового кодексу має бути направлено на підвищення рівня життя населення, шляхом розв'язання протиріч існуючої податкової системи, до основи системи мають бути покладені такі засади, як перехід від конфронтації і протиборства до партнерства і підвищення соціальної відповідальності, забезпечення умов сталого економічного розвитку, створення конкурентного середовища тощо. Водночас стаття 4 Розділу I Проекту Податкового кодексу внесеного Кабінетом Міністрів України до Верховної Ради України дає такі принципи, на яких повинно ґрунтуватися нове податкове законодавство:

1. Загальність оподаткування – кожна особа зобов'язана сплачувати встановлені законами з питань оподаткування та митної справи податки та збори, платником яких вона визнається;

2. Рівність усіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації – забезпечення однакового підходу до всіх платників податків незалежно від соціальної, расової, національної, релігійної приналежності, форми власності юридичної особи, громадянства фізичної особи, місця походження капіталу;

3. Невідворотність настання визначеної законодавством відповідальності в разі порушення податкового законодавства;

4. Гармонійне поєднання інтересів держави та платників податків – врегулювання конфлікту інтересів, спричиненого неоднозначним (множинним) трактуванням прав і обов'язків платників податків або контролюючих органів здійснюється на засадах пріоритету інтересів людини (громадянина);

5. Фіскальна достатність – установа податків та зборів з урахуванням необхідності досягнення збалансованості видатків бюджету з його доходами;

6. Соціальна справедливість – установа податків та зборів відповідно до фактичної платоспроможності платників податків;

7. Економічна ефективність – податки та збори не повинні перешкоджати ефективному розподілу економічних ресурсів;

8. Економічність оподаткування – установа податків та зборів, обсяг надходжень від сплати яких до бюджету значно перевищує витрати на їх адміністрування;

9. Стабільність – зміни до ставок податків та зборів та механізму їх адміністрування не можуть вноситися пізніше, ніж за шість місяців до початку нового бюджетного року, в якому будуть діяти нові правила та ставки. Податки та збори, їх ставки, а також податкові пільги не можуть змінюватися протягом бюджетного року;

10. Рівномірність та зручність сплати – установа строків сплати податків та зборів, виходячи із необхідності забезпечення своєчасного надходження коштів до бюджетів усіх рівнів для фінансування видатків та зручності їх сплати платниками;

11. Єдиний підхід – визначення на законодавчому рівні всіх обов'язкових елементів податку.

У Проекті Податкового кодексу виключили принципи пов'язані зі стимулюванням підприємництва, принципи обов'язковості, рівнозначності і пропорційності, компетенції та доступності.

Таким чином, відповідно Проекту обов'язковість сплати податків вже не є необхідним принципом на якому повинна будуватися податкова система. Чи не є це нічим іншим, як законодавчим закріпленням можливості ухилення від сплати податків?

Особливо цікавим принципом з точки зору професійних бухгалтерів та простих громадян є принцип доступності, який означає забезпечення при створенні норм податкового законодавства їх дохідливості для платників податків і зборів. Як відомо, норми українського податкового законодавства завжди відрізняються

незрозумілістю, нечіткістю формулювань та можливістю широкого трактування. У системі, яка переобтяжена численними податками витрати на облік, контроль і адміністрування перевищують надходження від їх сплати та від заняття тим чи іншим видом діяльності.

Також, виключено принцип компетенції – остання практика українського бюджетного процесу вже давно показала, що порушення законодавства в Україні податкових норм може створювати та відмінити не тільки Верховна Рада України та ради різних рівнів.

Можна зробити висновок, що виключені саме ті норми які ніколи так і не виконувались з моменту затвердження принципів податкової системи.

Новими ж нормами, що пропонуються є принципи загальності оподаткування, невідворотності настання визначеної законодавством відповідальності в разі порушення податкового законодавства, рівності всіх платників перед законом. Так принцип загальності оподаткування, за яким кожна особа зобов'язана сплачувати встановлені законами з питань оподаткування та митної справи податки та збори, платником яких вона визнається, не так категорично як принцип обов'язковості формулює обов'язок сплатити податків, установлюючи необхідність спочатку визнання платником податку.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Фінансово-економічна криза болюче вдарила по економіці України та перейшовши у стадію довготривалої рецесії почала її поступове знищення. Українська податкова система досягла стану свого повного розкладення, коли податки вже не сплачуються добровільно, а відбираються у платників різними законними, незаконними, а іноді з використанням силового штурму. Податкова служба перетворюється на каральний орган по вибиттю податків. Усе це стало наслідком непродуманої податкової та бюджетної політики, яка проводилась в Україні вже значний час.

Подальші наукові дослідження в даній сфері є надзвичайно важливими, адже податкова система на сьогодні є головних чинником, що забезпечує економіці необхідні умови для відновлення до докризового стану. Одним із можливих напрямків дослідження у цій сфері може бути широке застосування економіко-математичне моделювання для визначення оптимальних параметрів податкової системи та податкових ставок, а також їх вплив на тіньову економіку. Розробка методології та інструментарію таких досліджень дозволить суттєво підвищити ефективність стратегії й тактики планування, результативність вектора соціально-економічного розвитку країни.

Бібліографічні посилання

1. **Белов В. А.** О нововведениях в налоговый кодекс Российской Федерации / В. А. Белов // Бизнес-информ. – 2009. – № 4(2). – С. 83–85.
2. **Іванова Ю. Б.** Проблеми розвитку податкової політики та оподаткування : монографія / за заг. ред. проф. Ю. Б. Іванова. – Х., 2007. – 448 с.
3. Податкова політика в Україні: Конспект лекцій / уклад.: В. О. Міхельс. – К., 2002. – 28 с.
4. **Нідзельська О.** Податкова система в Німеччині / О. Нідзельська // Вісник податкової служби України – 1999. – № 30. – С. 46.
5. **Нідзельська О.** Система оподаткування у Франції / О. Нідзельська // Вісник податкової служби України – 1999. – № 33. – С. 66.
6. **Нідзельська О.** Податкова система Швеції / О. Нідзельська // Вісник податкової служби України. – 2000. – № 4. – С. 58.
7. **Вдовиченко М. І.** Податкова система в Німеччині / М. І. Вдовиченко // Фінанси України. – 2000. – № 3 – С. 59.
8. **Мельник П. В.** Напрямами вдосконалення податкової політики в контексті прийняття Податкового кодексу України / П. В. Мельник // Податкова політика України та механізми її реалізації в податковому кодексі: матеріали наук-практ. конф. – Ірпінь, 2005. – С. 3–10.

9. Paying-Taxes-2010 [Елек. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/documents/FullReport/2010/Paying-Taxes-2010.pdf>

10. Германия. Аналитика. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://polpred.com/?cnt=43§or=6>

11. Проект Податкового кодексу України, №6509 від 15.06.2010 / Кабінет Міністрів України

12. Закон України Про внесення змін до Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» від 18.05.2010 № 2258-VI.

Надійшла до редколегії 25.06.10

УДК 658.3

Л. М. Олешкевич

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ

В умовах фінансових та економічних негараздів роль держави як регулятора економічних процесів зростає. Перед ринковою економікою постає низка питань які ринок не спроможний вирішити самостійно і тому втручання держави в економічні процеси стає необхідним та обов'язковим.

Ключові слова: державне регулювання, причини, світовий досвід, фактори впливу.

В условиях финансовых и экономических потрясений роль государства как регулятора экономических процессов растет. Перед рыночной экономикой стоит ряд проблем которые рынок не способен решить самостоятельно, и потому вмешательство государства в экономические процессы является необходимым и обязательным.

Ключевые слова: государственное регулирование, причины, мировой опыт, факторы влияния.

During the financial and economic distress the role of a State as a regulator of economic processes increases. The range of problematic items, which can not be solved by market itself, arise in front of the economy, that is why the state interference in economic processes is necessary and obligatory.

Key words: state regulation, grounds, global experience, impacts.

Актуальність проблеми. За останні десятиріччя в розвинутих країнах склався двофакторний механізм регулювання економіки, що включає механізм ринкової конкуренції та механізм прямого державного регулювання. Останнє доповнює механізм ринку, а держава бере на себе ті функції, що не відповідають природі механізму ринкової конкуренції або реалізуються ним неповно, або надто повільно. Держава забезпечує умови для оптимального функціонування цього механізму. У Звіті Світового банку про світовий розвиток підкреслюється, що потребує ефективної держави, яка б відіграла роль каталізатора і помічника, який би стимулював діяльність приватного бізнесу. Ринок при всіх своїх позитивних властивостях, через егоїстичну жорстку спрямованість на прибуток, неспроможний вирішувати суттєві проблеми, що виникають у процесі розвитку суспільства. Перш за все це стосується макроекономічних і соціальних проблем, а також користування населенням суспільними товарами. В умовах світової фінансової кризи регулювання цих проблем повинна брати на себе держава. Окрім цього, держава сама виступає як власник деяких галузей господарства або окремих підприємств,